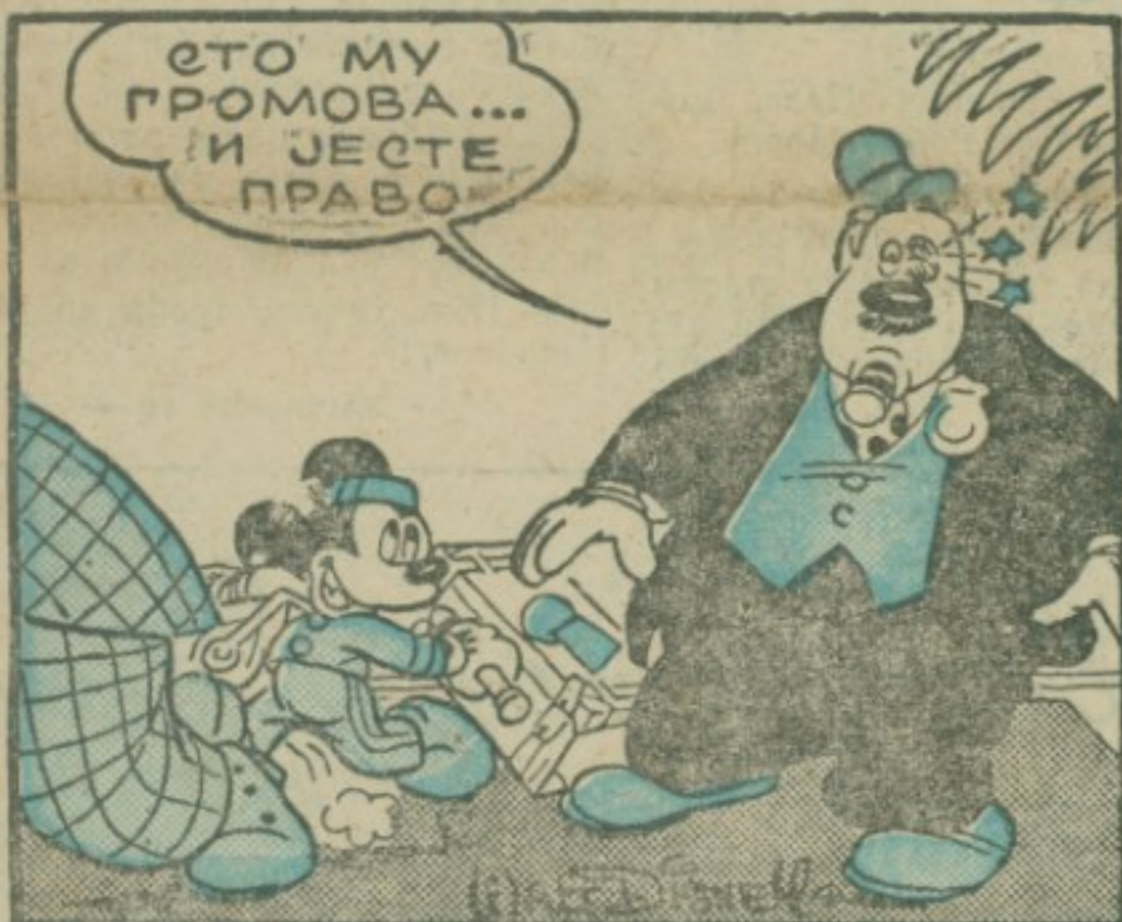

МИКИ-МАУС

У ЗАЦАРАНОМ

ТО ТЕЛУ
15
ПОСАО ИДЕ СВЕ ГОРЕ

ДУХОВИ СУ НАЈЗАД ДОСАДИЛИ И Г. ВУФУ, И ОН СЕ РЕШИО ДА ОДЕ... АЛИ ХОТЕЛСКИ ДЕТЕКТИВ ГА ЈЕ ЗАУСТАВИО

ЧУДНОВАТО, АЛИ ОТКАКО ЈЕ Г. ВУФ ОТИШАО ИЗ ХОТЕЛА, ДУХОВИ СЕ НЕ ПОЈАВЉУЈУ...

У ИДУЌЕМ БРОЈУ:
СУМЊИВО ПОНАШАЊЕ ЛОЖАЧА ЈАНОША

Човек који је скренуо ток ГОЛФСКЕ СТРУЈЕ

Први део

I
Жак Обри се бранио свим силама од бесног љуљања брода и једва успео да отвори врата салонске кабине, која су била напона испала из шарки, и промолито главу кроз њих. Са сажалјивим изразом лица промрљао је само:
— Јадни!

Јер, у том салону, чији је тежак намештај био испрегуран, иако је некад био причвршћен за под и зидове, лежало је десет људских телеса, пребачених преко фотеља, шћућурених по диванима и испружених по ћилимима на поду.

Та бића, замотана у капуте, ћебад и завесе, већ 36 часова проведла су у тескобном салону ове мале лађе, која се налази у великој опасности услед буре, болно јаучући. Морска болест, хладноћа и страх оуче их непрестано.

Нико у овим жалосним жртвама не би више успео да препозна шест Парижана и четири Парижанке, који су се у недељу, 5 јула, у ведром расположењу и у елагантним оделима укрцали у Динару на једрилицу „Моргана“, јахту познатог спортисте Жистена Реала. Време је било дивно и море глатко као огледало. Имали су намеру да неколико часова крстаре по мору.

Међутим, њихова стезња по мору траје сад већ пуна четири дана и ноћи. Дивљи оркан је изненадио мали брод, који сада жури немоћно по узбурканим валовима. Једино поморски сликар Жак Обри, страстан морепловац, поред сопственика јахте Реала и посаде његовог брода, био је поштеђен од морске болести. Сви остали су клонули и били као полумртви од страха и мука.

— Јадници!... — поновно је Обри још једанпут.

Шкрипање врата је неке од њих тргло из тупе летаргије. С тешком муком дишао је један главу, затим други, па трећи. Све сама бескрвна, намучена лица. Нечији танки глас упиташ:

— Јесмо ли најзад стигли? Хоћемо ли се искрцати?...

Сликар је из сажалјења одлучио да слаже:

— Да, да, пријатељи... умирите се... ускоро ћемо се искрцати... Већ је сад много боље. Бура је прошла. Најгоре смо пребродили...

— Оваква хладноћа, оваква студен! — довикну један путник чије се бледо лице једва видело из чаршаве у који се био сав умотао. — Откуд таква студен у ово време? — упита он, цвокоћући зубима.

— То је последица буре, пријатељу, — одврати му Жак, иако ни сам није знао никакво објашњење за овај необичан пад температуре.

— Потпуно сам се смрзла, господине Обри... то је ужасно... — додаци му женски глас из гомили покиданих завеса.

— Морска болест, госпођо, — одговори јој Жак, тек колико да нешто каже.

И опет поче јаукање и стењање путника испод њихових необичних покрива. У том се појави иза Жак нечија разбарушена глава и звонак дечји глас му довикну:

— Сунце сија!... Брзо, чико! Треба одмах да дођеш до господина Реала...

Широкиим покретом руке Обри се поново обрати очајним путницима:

— Ето видите, сунце!... Јесам ли вам рекао? Наше су муке при крају... само још мало храбрости, пријатељи... Одмах ћу се опет вратити.

Он устрча уз месингом оковане степенице, журећи за дечаком на палубу, где га дочека радостан поздрав:

— Пожури се, стари друже, најзад је сунце изишло!... Није баш лепо! Изгледа као неки болесник. Не сећам се да сам икад видео овако бледо сунце... Чак ни за време најјаче зиме... Али, помоћу њега ћемо најзад сазнати где се налазимо и зашто усред лета, 9 јула, на отвореном мору имамо шест степени испод нуле, док смо пре четири дана скоро гинули од врућине на плажи Сен Мало.

Жистен Реал, сопственик јахте, био је гологлав, јер му је бура однела капу, а кишни капут му је био закопчан до грла. У једној ру-

ци држао је секстант, а другом се чврсто држао за ограду брода.

— Робер! — довикнуо је дечаку који је малопре позвао Жака, — донеси хронометар и таблу да измеримо место где се налазимо... А шта раде они доле, Жаче?

— Очајни су...

— Могу мислити.

— Не, то уопште не можеш да замислиш. Госпођа де Лизарж, Карабиеви, пуковник Рокевел, представљају само још клупче поцепаних хаљина... Маравијед бунца, његова жена плаче, а госпођа Треву хоће по сваку цену одмах да се искрца... Хладно им је, а поред тога се и плаше...

Жистен Реал слеже раменима: — А притом и не знају све... Шта би тек казали када би све ово видели...

Он показа руком на море око себе. Пучина је била некако чудно зелена, тамна, са прљавим мрљама и покривена белим испарењима. Над бурне, потмуле водене масе наднело се небо покривено тешким црним облацима, које је северо-западни ветар дивљом брзином усковитлавао.

На далеком хоризонту ништа се није видело осим облака. Нигде пароброда, нигде једрилице... А усред тога узбурканог мора налази се бродич, предат на милост и немилост случају.

Предња катарка на броду је слоњена, друга напона савијена, а на њој депрша исцепано једро. Командни уређаји разбијени, а ивице палубе угнуте, тако да ова олупина некадашње јахте личи помало на брод погођен плутоном из картеча.

Четири члана посаде труде се да поставе привремену катарку, док други кормилар Франсоа Лебри грчевито покушава да одржи оштећену лађу пред ветром помоћу оно мало крпе што је остало од једра на предњој катарци.

У том тренутку разлеже се рапави глас капетана „Моргана“, старог Жоба Лекоа:

— Шта кажете, господине Жаче?... Срце ми се пара... Можете ми веровати да сам за шездесет и две године своје службе имао сва којаке чамце под својим ногама. Али овакву олупину још нисам ви-

део! Право је чудо да се још уопште држимо на води...

— Једанаест часова педесет девет минута и двадесет секунди! — прекиде капетаново излагање у том тренутку мали Робер Морле, према раније добијеном наређењу. Жистен Реал брзо принесе секстант очима и поче да визира сунце. Сликар и стари капетан чекали су са зебном резултат.

— Тачно подне! — објави мали Робер.

Реал поче да диктира цифре, које је дечак, под надзором сликара, писао на табли. Затим је Реал почео да рачуна, узме мапу у руке и после неколико тренутака рече, дубоко одахнувши:

— Добро је, зло је мање него што сам мислио... Налазимо се тачно на тридесет и пет морских миља југозападно од Раз де Сена, на улазу у Бискајски Залив, дакле највише шездесет и пет километара од Бреста...

— Од Сен Малоа до Бреста је леп пут, — рече Жак Обри.

Жоб Леко рече неверљиво: — Зар смо тако близу северног врха Бретање? То није могуће.

И поред тешке ситуације у којој су се налазили, Реал се насмешно:

— Наравно, чика Жобе... А где сте ви мислили да смо?

Стари морнар се почеша по глави и намршти се:

— Немам појма... Али далеко негде... у сваком случају много даље. Ова проклета бура непрестано нас је терала према северу, стално према северу...

— Све до Северног Пола, можда? — шалио се Робер Морле.

Стари морнар му одговори озбиљним гласом:

— Немој да се шалиш са старим људима, синко... то није лепо. По изгледу неба и мора и по овој студени сад усред јула, могло би

се помислити да смо близу Исланда.

— Шест степени испод нуле, — промрља Реал, — то нисам могао да разумем ни досад. А сад, кад сам утврдио где се налазимо, разумем још мање откуда такав мраз деветог јула на шездесет километара од Бреста... Шта то има да значи?

Три човека и дечак згледаше се, тражећи узалуд објашњење за овај необичан догађај.

Пошли су из Сен Малоа по дивном времену, тако да је изгледало да се налазе на неком од језера горње Италије. И док је јахта са снежнобелим једрима благо клизила по плавим таласима, одједном се време променило. За непуних десет минута небо је било покривено тешким црним облацима, дишао се хладан северњак и почела да пада ледена киша. Галебови су почели уплашено да крште, летећи одмах у правцу југа, и за непуну четврт часа барометар је пао на тридесет милиметара, а термометар за петнаест степени.

Жистен Реал и његова посада, мислећи да је то нека пролазна олуја, затворили су уплашене путнике у салон и покушали да се упуте оближњој обали да тамо потраже заклона. Међутим, одједном, као да су се распалиле све природне силе и у паку буре, кише и изненадне помрчине, брод је изгубио оријентацију пре него што је стигао до првог пристаништа, а оркан се оборио на луксузну јахту као дивља звер на свој плен. Високи таласи подигоше се, бацајући се, запенушени, на палубу брода, тако да су даске лађе под толиким теретом почеле да стезу и сагибају се. Команда је брзо била срушена, катарке поломљене, а челични конопи пуцали су као да су од канапа. „Моргана“ је као спамачица играла у вихору, тако да се компас непрестано окретао као чигра.

Четири дана и четири ноћи је разбеснело море бацало мали брод, тако да су његови морнари и путници тек сад, изнурени и упола смрзнути, могли мало да одахну. Изгледало је као да ће се море најзад смирити. Да ли је спасење ипак било могуће?

Жак Обри, који је за сваки случај поново почео да прорачунава цифре које је Реал написао, изненађено се узхвати рукама за главу:

— Шта то сад треба да значи? Пада снег!

— Наставиће се —

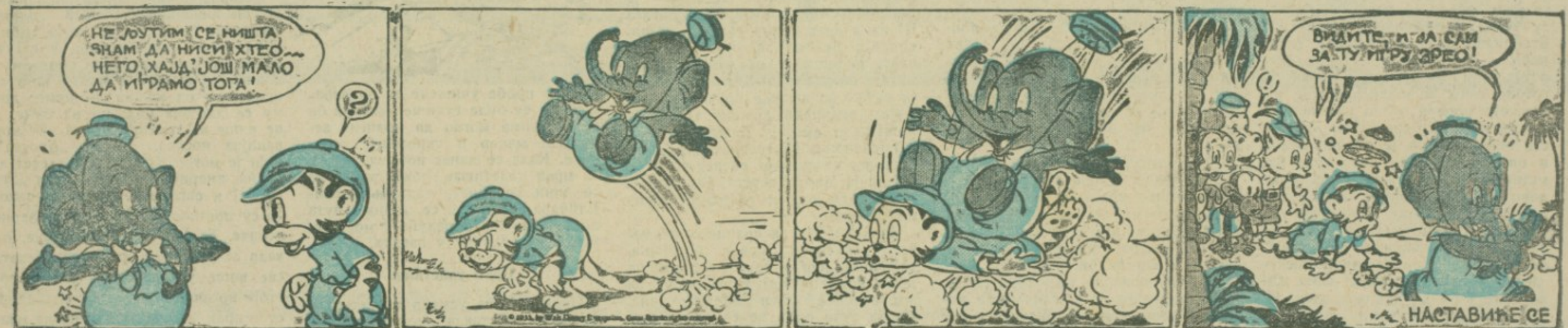
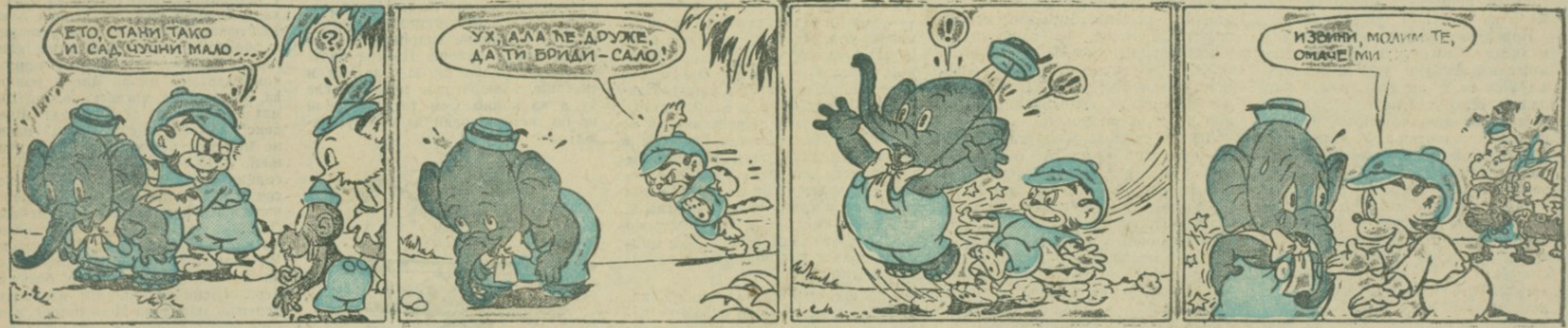
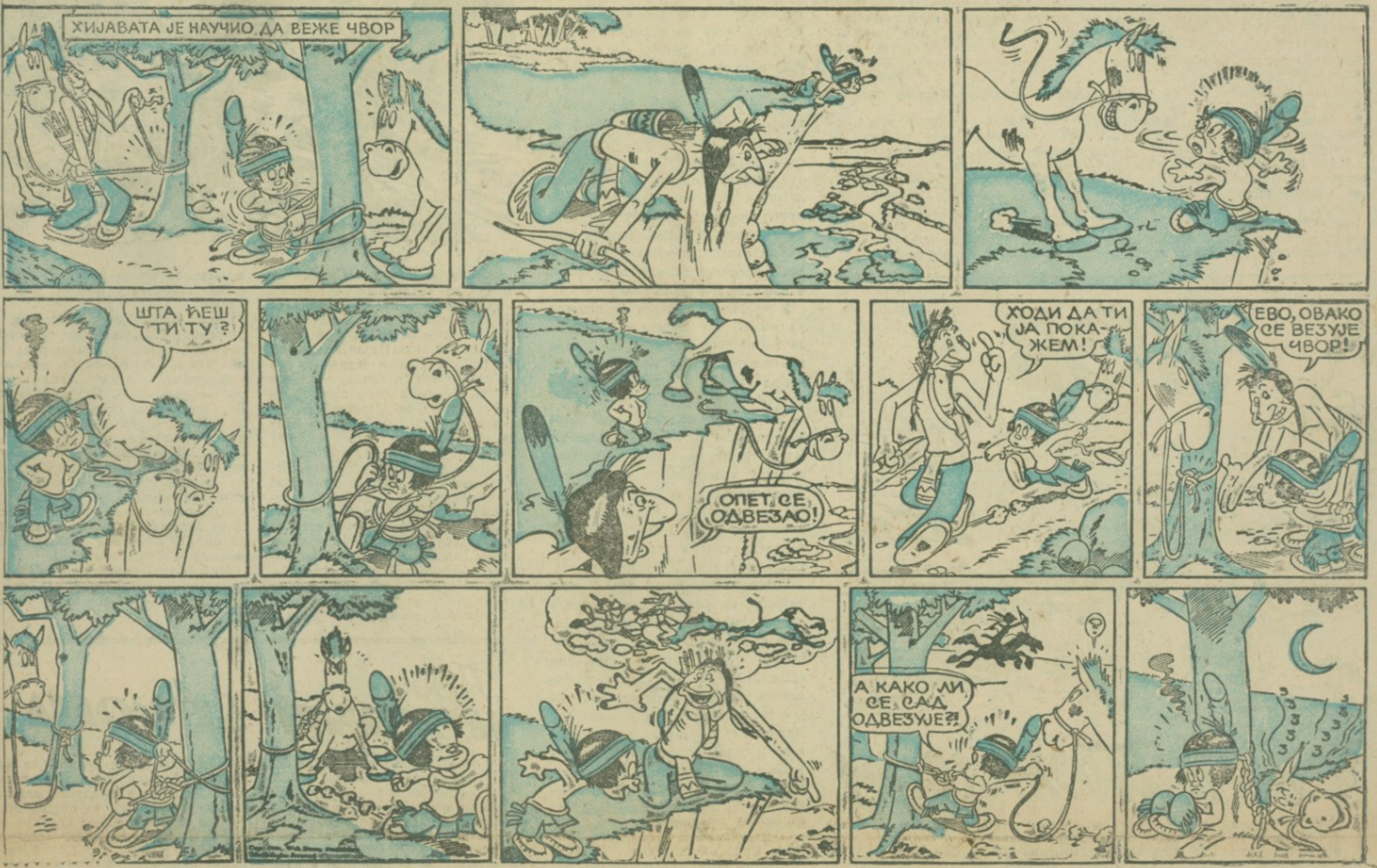
Робин Худ и његова дружина

16 ДВОБОЈ ДРУГОВА

ИЗ РАНИЈИХ БРОЈЕВА: Робин Худ и Мали Џон упали су у шерифову клопку. По шерифовој заповести, они морају на градском тргу да се боре тојатама док један од њих не буде убијен.

МАЛИ ХИЈАВАТА И ЊЕГОВИ ВЕЛИКИ ЛОВОВИ

ВИДАВСКИ ЧАМЦИ ЈУРИШАЈУ НА РАТНЕ БРОДОВЕ

Већ ја сама помисао да се рибарски чамац устреми на ратни брод и поведе с њим борбу изазива питање: зар је могућно да дрво насрне на челик, да пушчани метак стане на пут топовској гранати? Догађаји из прошлог рата на нашем Јадрану показују да је до тих чудних и најчешће немогућих борбених сусрета не само долазило, него да су се они завршавали — победом чамаца над ратним бродовима.

Тако је наше море остало сведок необичних догађаја, какви су се и на копну одигравали. Овамо на копну, у првим данима устанка, око испријатељских тенкова севаде су гвоздене виле и секире, сремски партизани ударају су на уста-

шке касарне са стабљикама сунцокрета, а доле, на мору, наши рибари и морнари кренули су у својим дрвеним чамацима на Мусолинијеву моторизовану силу, која је намеравала да једном за свагда загосподари нашим обалама.

Лов на италијанске ратне бродове

Рибари-свећари полазе у лов увече, кад тама легне по морској пучини. Занале своје „ферале“, отисну се на море и по целу ноћ мирују у чамацима, а пред зору баце мреже око риба прикупућених испод блештаве светлости и са својим уловом враћају се у луку. Дању се одмарају, ноћу лове рибу — такав је живот свећара.

Тако је било и у оним првим устаничким данима на Јадрану. Дању одмор, а ноћу лов, само не лов на рибу, него на италијанске ратне бродове и конвоје, лов без фerala и пуних мрежа при повратку у пристаниште.

На Биокову партизани чекају храну и санитарски материјал са Хвара, на Хвару партизанска болница чека рањенике са Биокова. Треба стићи и тамо и овамо, а италијански бродови стражаре на том путу, спремни за паљбу чим приметне ма шта сумњиво. Зато се саобраћај између Биокова и Хвара, у прво време, одржавао само ноћу, а дању се мировало.

У праскорје чамац је пристао уз обалу, испражњен је и готов за — потапање. Људи га напуне камењем и потопе на плићак тако да га могу лако подигнути на површину. У сутон тако и ураде — подигну чамац, поново га отоваре и вози даље. Ако их непријатељ сретне, — паљба из пушака с једне и митраљеза и топова с друге стране, па ко буде боље среће. Место топова, наши борци у почетку су имали пушке, своје слободарско срце и ускачку смелост својих предака.

Године 1942, летњи дан. У италијанске штабове стижу невесели извештаји: 6 јуна дванаест партизана с пушкама, у чамацу на весла, напали су и заробили моторни брод 2193; 28 јула „један партизански чамац напао је два моторна једрењака и одвео их у увалу Св. Николе где су морали да искрцају терет“; руше се светионици на обалама, по усидреним хидроавионима пљуте пушчани куршуми — води се рат. Да би што више уплашили непријатеља, партизани са својих чамаца отварају из пушака паљбу тако да изгледа као да имају митраљезе.

Подвизи првих једрењака

У јануару 1943 партизани већ имају и две добро наоружане моторне једрењаче — „Партизана“ и „Пионира“. Због опасности од напада, Италијани морају да плове у конвојима од 30 до 40 бродова. Један учесник у нападу на један такав конвој записао је:

Без и еднoг прста на ногама испео се на највећу висину

По мишљењу једног француског хирурга, ампутација прстију на ногама не претставља никакву сметњу за нормалан ход. Тачност његовог тврђења показала се недавно приликом последњег пењања швајцарске експедиције на Монт Еверест. Наиме, највећу висину од 8.640 метара, која превазилази највеће висине које су до сада достигле енглеске и француске експедиције, постигао је швајцарски алпинист Рајмонд Ламбер — човек који нема ниједног прста на ногама. Његов пратилац, горштак, који је с њим заједно стигао до те висине, вратио се много уморнији и испрљенији од самог Рајмона.

Ова швајцарска експедиција, која је завршила тешко освајање неких највиших планинских врхова на свету дошла је до важних закључака. Пре свега, стаза коју је прошле године открио Енглец Шиптон претставља свакако најпогоднији правац за освајање највећег планинског масива на свету. Затим апарати са кисеоником који служе за дисање постају на великим висинама сувише тешки за ношење и ометају умногоме даље напредовање. И, трећи, врло занимљив закључак ове експедиције је тај да је Монт Еверест, без сумње, виши него што се то раније претпостављало.

Чланови ове експедиције, обогатени искуством првог освајања, извршиће још у току овог месеца један нов покушај да се попут на врх непобеђеног и поносног цина. Овога пута поћи ће са много лакшом опремом.

„Поскакује полако „Пионир“ и весели се сусрету са „пујизима“. Једрењаци су пуни. Са 800 метара већ је почела прва паљба са 8 пушака, а затим са 500 метара поново. Тек сада виде Италијани да нису рибари. Задњи једрењак, данас по други пут, бјежи, али први је наш. Бјежи и овај, свом брзином пут краја, но „Пионир“ га сјече и хвата. Звижди метак за метком, а „Биокова“ чека када ће полетјети према непријатељу... Наједном Италијани спуштају једра, окрећу брод према нама и за пар секунда ми смо на њему. Пристајемо уз бок, а „Глуви“ и Мате скачу на брод. Посаду стрпају на крму, скачу у машински простор и држе у шаху мотористу и помоћника, а Жарко и Душко остаду посаду... Италијани на крми стоје са рукама увис, блиједи и плачу. Брод „Марија Анђелика“, терет дрво и

жељезо, те нешто хране за италијански гарнизон у Котору, наш је пљачан.

После капитулације Италије, у септембру 1943, наставља се борба против Немаца. Наша морнарица превози војску, рањенике, цивилно становништво, товари заплењеног ратног материјала. Са неосвојивог Виса предузима се напад на нападом. У наше руке падају, једно за другим, острва Паг, Раб, Крк, Црес... Бродови „Корнат“, „Биоковац“, „Партизан“, „Јадран“ плове из јуриша у јуриш. У мају 1945 патролни чамац ПЧ-8 пробија се кроз минска поља и уноси у Трст нашу заставу. То је био први ратни брод Уједињених нација који је ушао у Трст.

Митраљези, минобацичи, топови, торпеда — све је ту. А почело се с малим рибарским чамацима на весла.

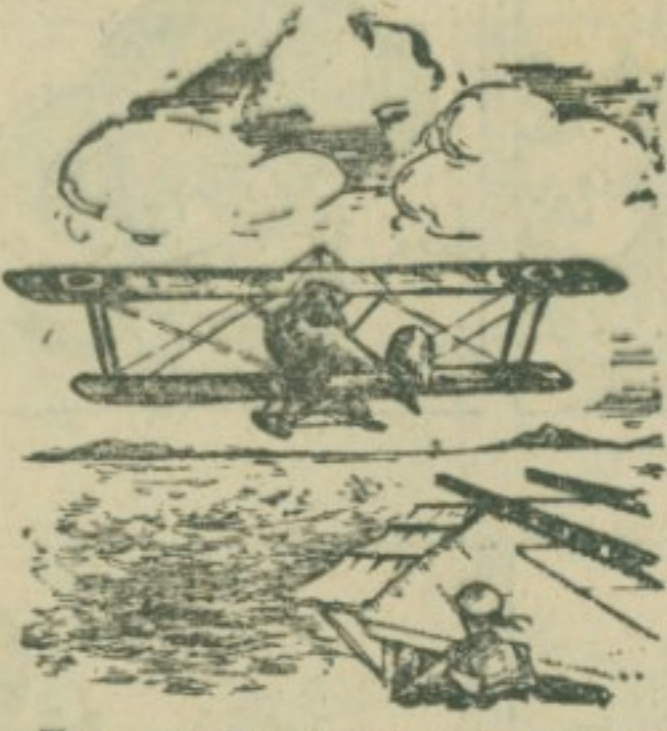
Први носачи авиона

Новопронађена направа за летење кроз ваздух, авион, добивала је у првој деценији овога столећа постепено све већи значај. Пошто се увидело колику корист може да пружи на суво, поморски војни стручњаци испитивали су могућност како би могли да користе авионе за заштиту бродова на пучини. Али, до резултата нису тако брзо дошли.

Тадашњи авиони нису могли да се дуго задржавају у ваздуху, нити да штите бродове који су удаљени од авионске базе на обали. Зато се дошло на мисао да се један део ратне лађе преудеси у равну патосану површину ради смештаја хидроавиона који би служило броду за одбрану и напад. Чим би се указала потреба, хидроавион би се, помоћу нарочитог чекрка, спуштао до површине мора, а по завршеном задатку исти чекрк вратио би га на палубу.

Катапулти или носачи

Размишљајући како да се хидроавиони успешније користе, једни су дошли до закључка да се на ратним лађама начине катапулти који ће их избацивати у ваздух, док се код других зачела сасвим нова мисао: да се лађа претвори у носач који би носио не хидроавионе, већ по неколико авиона. Палуба овакве лађе служила би за узлетање и слетање, а апарати би могли да слећу и на копно. Сем тога, бродови не би више морали да се заустављају.

Прве пробе учињене су на лађама које су биле сувише мале да би се на њима могао да подигне аеродром макар и скромније величине. Када се данас помисли на ова прва узлетништа, човек може да се диви храбрости тадашњих авијатичара, који су се голико пута преврнули преко палубе у море, уместо да се вину у ваздух.

Прво узлетање

Први који се усудио да узлети и да слети на такав „носач“ авиона био је амерички пилот Ели Куртис.

Године 1908 он се подигао са крстарнице „Бирмингем“, чија је стаза била дуга свега двадесет метара. Пошто је извршио ову опасну пробу, он се триумфално спустио на обалу, удаљену неколико стотина метара. Тек после извесног времена, када је била изграђена писта у дужини од четрдесет метара на палуби крстарнице „Пенсилванија“, Куртис је извршио и прво слетање. Иако су ови експерименти преличили на акробатске подвиге него ли на узлетања и слетања данашњих пилота, они су доказали да носачи авиона могу бити од користи. После ових успеха, стопама Америке кренули су Енглеска, Француска, Италија и Јапан.

Међутим, све до 1916 године није начињен ниједан прави носач. Хидроавиони су и даље остали главно средство заштите бродовља из ваздуха.

Прве комбиноване операције

У Првом светском рату енглеска морнарица је од старих теретних бродова саградила неколико носача авиона, од којих су три: „Енгалдин“, „Емпрес“ и „Рививијера“ извршили 25 децембра 1914 године први у историји познати напад из ваздуха и с мора када су напали луку Хелголанд. Мали биплани успео су бомбардовали Цепелинове хангаре у Куксхавену, али су приликом узлетања имали много тешкоћа, тако да је енглеска влада одмах одлучила да се од брода „Виндекс“ и крстарнице „Аурора“ начине модерни носачи, што је и учињено 1915 године. Поред њих, 1916 године преуземена је у овени носач и крстарница „Фурјес“, чије је узлетниште било дугачко 65 метара. Доцније, она је претворена у велики носач са стазом од 110 метара. На палуби је могла да носи 16 авиона — биплана и малих бомбардера. Њени су апарати извршили успешан напад на Цепелинове хангаре у Тондерну 19 јула 1918 године.

Усавршавајући своје планове, енглески инжењери су 1918 године саградили брод „Аргус“, који је био први прави носач авиона у свету, са модерним направама, модерном линијом и дугачком пистом која се протезала од кључна до крме, док му се димњак налазио на бoku, а не више на средини брода као код ранијих носача. После „Аргуса“, који је могао да прими двадесет авиона, амерички теретни брод „Јупитер“ и енглески „Фурјес“ такође су претворени у велике модерне носаче. То је било 1921 године, од када се ова врста пловних објеката све више усавршавала. Данас постоје носачи-гиганти, а изградњи су и први носачи за авионе на млазним погон.

у вечитом леду

Подвизи смелих морепловаца у леденим пределима Северног Пола нимало не изостају иза оних у тропским или умереним областима, када су освајане колоније и тражени нови извори богаћења. Ни путници који су одлазили на Северни Пол нису путовали спорта ради, него из економских разлога, а њих је више било.

О свим тим путовањима, која су почела пре више столећа, написана су многа научна дела, путописи, а и лепа књижевност посветила им је много књига.

Поларне експедиције, поред осталог, предузимане су и ради лова на рибе и животиње са скупоценим крзном. Северна поларна област обилује разноврсним животињским светом и због тога су у те крајеве одлазиле многе експедиције. Крзна, коже, маст, месо и други животињски производ обезбеђују живот великом броју људи северних земаља, а осим тога ти производи много се траже и на светским тржиштима.

Поред китова, тамо има белих медведа, јелена, лисица, зечева, моржева, фока и других животиња. Лов се врши на копну, мору или на огромним леденим сантама, које плове и често носе безброј поларних животиња. У делима наших и страних научника живо је описан тај лов који је често скопчан са великом опасностима.

Једна од најпознатијих зверки тих ледених крајева је бели медвед. Његова стална доминација у Европи је острво Шпицберг, али он станаје и на удаљенијем северу овог копна, тамо где ни поларни истраживачи нису могли да нађу ни пећине морских паса ни трагове других животиња. На леденим сантама он често доплови на северну обалу Исланда, а виђају су га и на обалама Норвешке. Безбрижно пркоси највећој хладноћи и најстрашнијем, готово непојмљивом невремену. Храни се готово свим животињама које му пружају море и обала његовог за вичаја. Главни плен су му све врсте перајара. Он је толико лукав и окретан да лако лови ове паметне и окретне животиње. Фоке лови на разне начине. Кад у даљини опазн фоку, онда тихо и без шума утоне у море, рони јој усусрет и приближи се тако у највећој тишини, па наједном искрсне на површину испред саме животиње, која му постаје плен. Исто тако он се вешто прикрада фокама скрчвајући се иза ледених

блокова и муњевито дохвати шапама жртву пре него што она успе да скочи у воду. Једе и рибу када успе да је ухвати. Ловци га лове на разне начине. Тако, понекад, док је занесен вребањем плена, ловац му се несметано приближи и убије га. Некада их ловци угледају издалека. Тада их хајком растури и натерају у море. Тиме су знатно олакшали посао својим друговима који су остали на броду и који их убијају из пушке док пливају.

Поларни јелени лове се на тај начин што се у заседи дочекују у време када се селе.

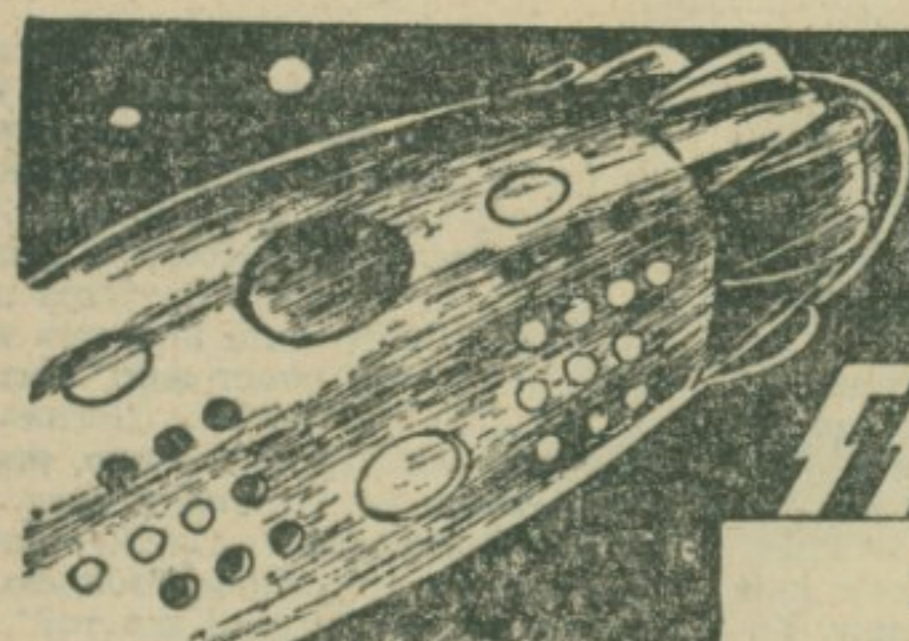
Али, од свих врста лова на поларне животиње најзанимљивији је лов на северног вола који је велики као наш ован и тежак око 50 килограма. Ове животиње крећу се у чопорима и ловци им се могу лако приближити. Када угледају ловаца одмах се скупе и окрећу се према њему. Тада један из чопора, наострешен, јурне на ловаца који на њега на погодном растојању испали. Чим он падне, одмах други во, не плашећи се нимало пуња, полети на непријатеља, али, разуме се, и он прође исто као и овај први. Тако се то понавља редом, све док читав чопор не буде утамањен.

Лисице се лове у кљуса, да им се скупоценим крзном не би оштетило. Оне су врло лукаве као и њихове сестре са југа. Зечеви се лове у замке од жнице, али тај лов нема неки већи економски значај.

Лов на моржеве опасан је као и на беле медведе, јер је морж нартљив, у води је необично окретан и храбро се брани. Када је морж рањен одмах му притекну други упомоћ. Иначе, моржа је тешко убити једним метком. Пошто се моржеви на копну тешко крећу, ловци настоје да их истрепају на копно и тада им се приближе па их удариша по глави убијају. У води се морж не плаши ловаца, јуриша на њега и гледа да му преврне чамац. Тада је тешко одбранити се од њега и многи су ловци у тој борби изгубили живот.

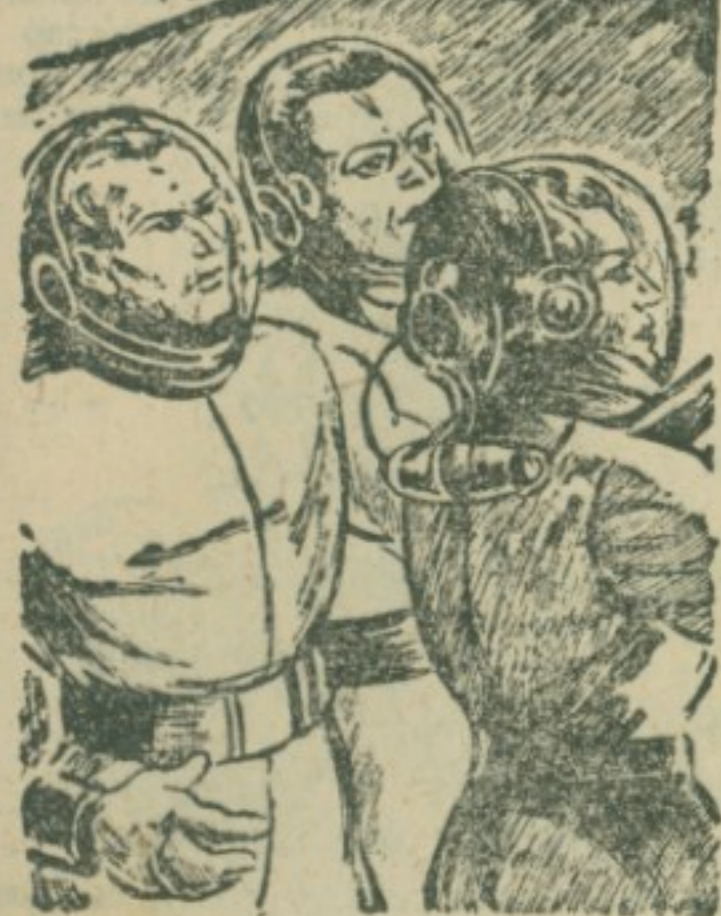
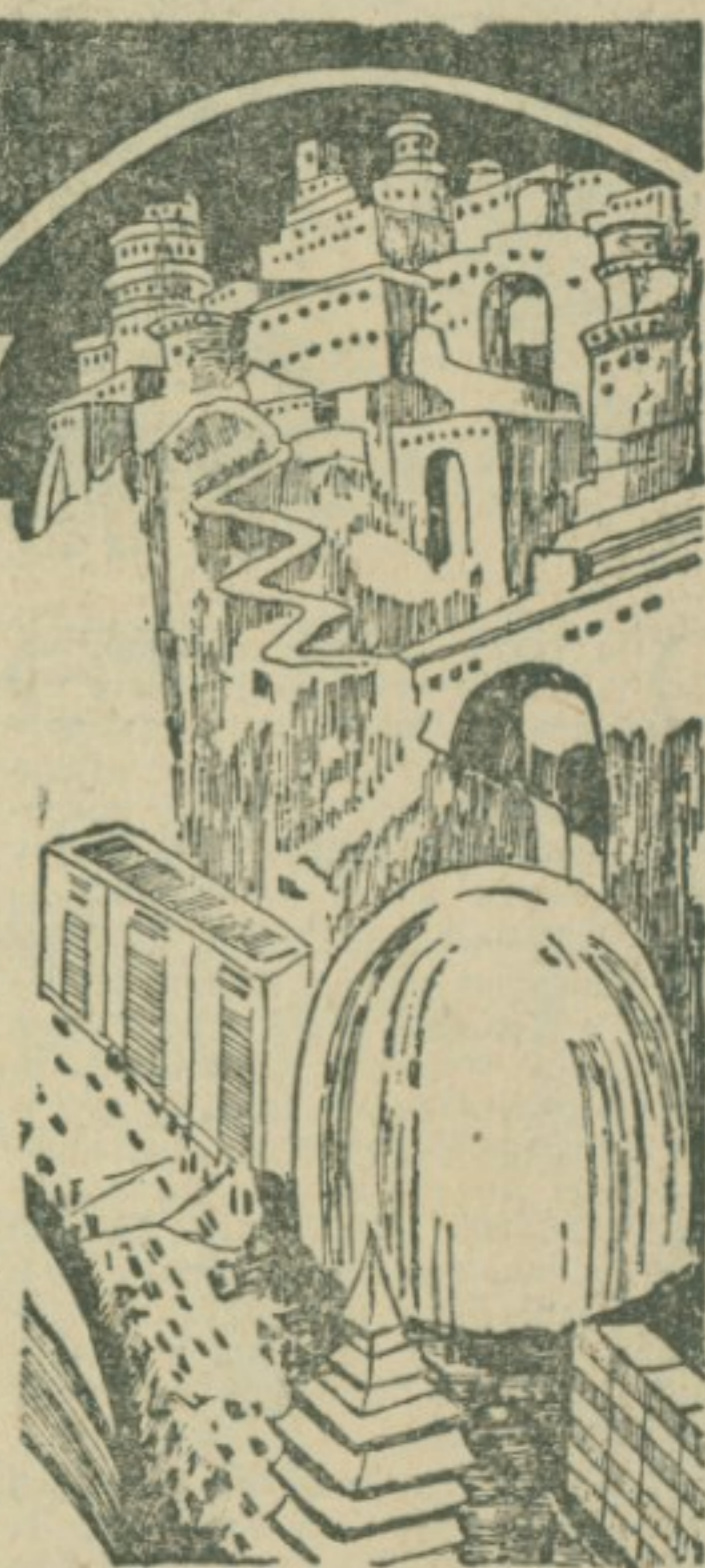
Фоке нису опасне и лако им се може прићи. И оне се као и моржеви тешко крећу на земљи. Ловци настоје да их хајком удаље од мора, па их онда моткама ударају по глави и на тај начин убијају да им се кожа не би оштетила.

Лов на поларне животиње траје у току целог лета, али многе ловачке експедиције проведу и зиму на Полу.

ГРАДОВИ У ВАСИОНИ

БУДУЋА НАСЕЉА НА МЕСЕЦУ И МАРСУ ?!

у коме нема трења и кроз који може да се креће без икаквог погона — само по инерцији. Таква ракета, кад достигне одређену висину, промениће помоћу нарочитог механизма правац лета и почеће да кружи око Земље као нови „Месец“, вештачки пратилац Земље.

Тај вештачки Месец биће успут на станица на будућим летовима до најближих планета.

Прво путовање у простор биће, свакако, пут на Месец. Северски и енглески научник Кларк сматрају да ће такво путовање бити могућно још у току овог века.

Шта ће људи наћи на тим планетама и како ће живети на њима?

Први истраживачи свемира који својим ваздушним бродом буду стигли на Месец мораће најпре да се привикну на Месечеву тежину, која је шест пута мања од Земљине. Међутим, сем необичног осећања лакоће, ова појава неће бити нека значајнија препрека за боравак на тој планети. Напротив, кад се људи на то навикну, они ће се лакше кретати и без по муке моћи ће да пренесе и веома тешке терете. Корак и скок, на пример, биће на Месecu много дужи него на Земљи.

Место потпуне тишине

На Месecu нема ваздуха, или ако га има, како неки научници сматрају, он је толико редак да се, у односу на нашу атмосферу, Месеца може сматрати као потпуно безваздушни простор. Његови нови „становници“ мораће да носе нарочита одела, слична оделима гњураца, са уграђеним малим радио-апаратима да би се међу собом могли споразумевати. Месец је место вечите и потпуне тишине, јер се у том безваздушном простору не могу стварати звучни таласи. Поред радио-апарата, у та о-

дела биће уграђени и нарочити уређаји за одржавање исте температуре, пошто је разлика у топлоти преко дана и за време ноћи двапут већа од топлотне разлике на Северном Полу и Екватору.

Међу првим људима који ће поћи на Месец, свакако ће бити и астронома, јер ће они тамо имати много повољније услове за проучавање васионе. Овде, на Земљи, чак и кад ваздух изгледа савршено провидан, увек има неке лаке измаглице која отежава посматрање и проучавање небеских тела. На Месecu је видљивост увек потпуна. Астрономи ће се на њему осећати као људи који су после густе магле изненада угледали чист и сјајан небески свод.

Прва база на Месecu биће, према мишљењу научника, ваздушни брод којим ће људи тамо присуствити. Како је и Месец, вероватно, од исте или сличне материје као и Земља, сви познати елементи моћи ће да се нађу и на њему и да се извоје хемиским путем. Наравно, људи ће се прво побринути да прибаве воду и кисеоник. Одгајивање житарица и поврћа неће бити тешко, јер ће се они гајити на фармама „без земље“ — у хемиским растворима, као што се то већ чини у неким државама. Ове „плантаже“ биће смештене у зградама са провидним кровом у којима ће се на вештачки начин створити атмосферски притисак исти као на Земљи. Како је дан на Месecu двадесет седам пута дужи него на Земљи, биљке ће тамо моћи да расту и сазревају.

Град на Месecu...

Касније, кад „пионири васионе“ створе најосновније услове за живот, на Месecu и другим планетама моћи ће да се изграде читави градови с фабрикама и аеродромима. Живот у тим градовима готово се неће разликовати од живота у неком великом индустријском граду на нашој планети. Планински врхови, којих на Месecu изгледа има много, биће издубљени и међу њиховим зидовима подићи ће се град. Одозго, изнад це лог града или његових појединих делова, као велика стаклена звона, биће постављене огромне куле од провидног, отпорног и савитљивог материјала, које ће бити испуњене ваздухом. Међутим, превозна средства неће бити иста као на Земљи. Аутомобиле ће по-

кретати електрична енергија, јер мотори са унутрашњим сагоревањем не могу да раде у безваздушном простору.

... и на Марсу

Као што су се некад морепловци, чим би открили ново море или копно, спремали на нова путовања и истраживања, тако ће и људи, кад једном стигну на Месец и створе на њему услове за одстанак поћи на још удаљеније планете. Месец ће за ова путовања бити идеална полазна тачка, поготову ако се на њему пронађу погодна погонска горива и створе, да их назовемо тако, „бензинске станице“.

Пут са Месеца на Марс биће само нешто краћи од пута са Земље на Марс. Али, како је Месечева тежа много мања, а атмосфере готово и нема, за пут са њега биће потребно мање погонског материјала који би покретао брод-ракету.

Први колонисти на Марсу имаће да савладају исте тешкоће као и на Месecu. Додуше, услови за живот на њему нешто су блажи, бар у његовим тропским пределима, а и постојање атмосфере, ма колико да је разређена и да се у њој не може слободно дисати, олакшаће подизање привремених и сталних насеља. И тамо ће бити изграђена риновска провидна и еластична звона под којима ће се

подизати насеља. Научници су већ испитали могућност изградње тих „полубалона“, јер је неколико њих, разуме се знатно мањих, већ изграђено на Земљи за научна истраживања.

Северски, Кларк и други научници, који су досад постигли крупне успехе на разним пољима науке, сасвим су озбиљно проучили могућности интерпланетарних путовања. Њихово је мишљење да је могуће винути се у васиону. Тачан одговор на то питање може да да само будућност.

У прошлом веку, француски писац Жил Верн дао је низ фантастичних романа у којима је предвидео многе техничке проналаске које је наука доцније остварила. Између осталог, он је на веома жив и сликовит начин описао и пут на Месец. С много маште он је говорио о том путу и доживљајима људи који су га предузели, иако по свој прилици, ни сам није веровао да ће се тако нешто остварити.

Међутим, данас инжењери-конструктори авиона за васиске летове, астрономи и други научници све више проучавају могућност лета на суседне планете. Они израђују не само мање ваздушних бродова за интерпланетарне летове, већ и за будућа насеља на Месecu, Венери и Марсу.

Александер де Северски, познати конструктор ракете, сматра да ће прво интерпланетарно путовање бити могуће кад једна „више спратна ракета“ пробаци ваздушни омотач Земље и доспе у простор

ВЕЛИКЕ ЗАБЛУДЕ

„...Можда ће Тесла остварити велика дела, али му ово сигурно неће поћи за руком“, рекао је 1877. године професор Пеша Николи Тесла.

Суецки Канал

„Канал може да буде само један јарак пун смрада и жабокречине. То је највећа превара овог века“... Тако је 1856. године говорио у ен-

Дрво које даје све

У Индији постоји једно дрво које урођеници зову мховак. То име, наравно, ништа не казује и због тога ћемо вам одмах рећи да оно даје становницима краја у коме расте све оно што им је потребно за живот!

Од цвета овога дрвета урођеници праве брашно које се добија кад се цветови осуше и стучају... Кад лишће тога дрвета потопе у воду и пуште је да процеди, добијају одличан напитак.

Плод овог дрвета личи на бадем. Из њега урођеници цеде зејтин, а од њега праве и колаче. Из коре се извлаче влакна од којих се добијају добра ужета. Само дрво употребљавају урођеници за прављење својих колиба.

глеском парламенту лорд Палмерстон, највећи противник плана да се према предлогу Фердинанда Лесепса прокопавањем канала отвори краћи пут за Индију. Тек после отварања Суецког Канала, 17. новембра 1869. године, Енглеска је одала признање великом француском инжењеру, приредила му свечани дочек и изабрала га за почасног грађанина Лондона.

Коперник

Један од највећих научника свега, астроном Никола Коперник, био је све до смрти изложен порузи својих савременика због тога што се усудио да устане против познате Птоломејеве теорије да је земља непокретно тело и центар света око кога се све окреће.

Заиста је била велика храброст устати против једне љесковне заблуде у коју су сви веровали. Коперниково учење о међупланетарном систему осуђивали су чак и велики умови тога доба. Тако је велики енглески песник Милтон с потсмехом говорио о Коперниковој теорији, а реформатор Лутер сматрао га је лудим. Његово дело, у коме је изложио своју теорију о сунчаном систему, католичка црква ставила је на индекс забрањених књига.

„Дебела Берта“

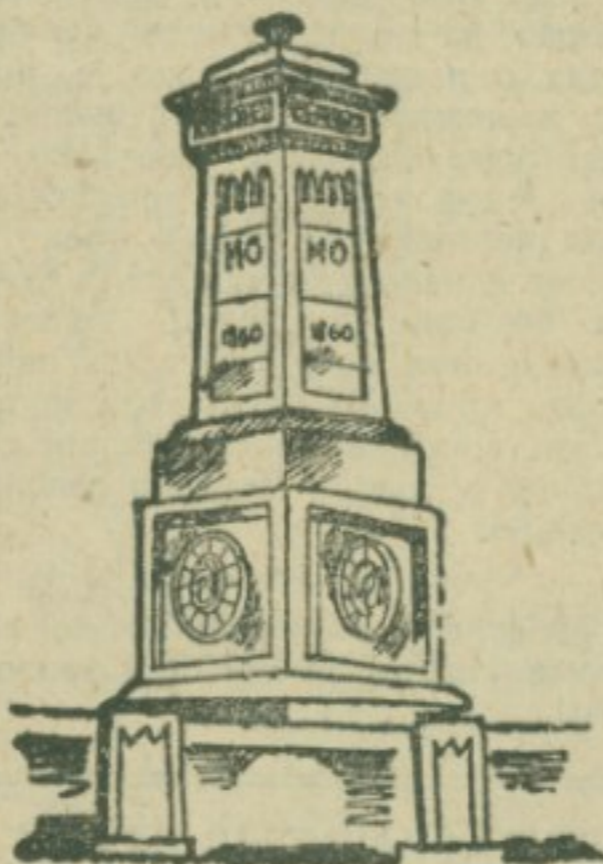
Кад су у Првом светском рату Немци први пут тукли Париз далекометним топовима, нико није могао да поверује да су гранате које су падале на град топовска булад, јер се за топ који би гађао са толике даљине још није знао.

„Ја вас уверавам да нас туку из малих балона“ — изјавио је тога дана у француском парламенту чувени научник Пол Пенлеве и званичним саопштењем обавештењима су грађани да су немачки авиони и балони бомбардовали главни град Француске.

Међутим, неколико дана касније стручњаци су по комадима распрелих граната ипак утврдили да је у питању нов, далекометни топ коме су Французи дали име „дебела Берта“.

Да ли је Милошева чесма увек била у Топчидеру?

Такозвана Милошева чесма, која се налази у Топчидеру, код Београда, према топчидерској цркви, подигнута је 1860. године. Њу је саградила општина београдска у част повратка кнеза Милоша на престо. Чесма је висока шест метара, а има четири лавовске главе

из чијих је чељусту текла вода. На чесми су урезани иницијали „М. О.“, а испод њих 1860.

Да ли је ова чесма увек била на томе месту у Топчидеру? Не. Чесма је најпре била подигнута на скверу који се налазио у право на великој раскрсници код нашег хотела „Балкан“ на Теразијама. Када се пред Први светски рат приступило регулацији Теразија и постављању дрвене калдрме, чесма је пренесена у Топчидер, код топчидерске цркве, где се још и сада налази и претставља београдску знаменитост и старину.

9000 МИРИСА

Класична је Ерист Крокер

Није претерано ако се тврди да је Ерист Крокер, научник из Нове Енглеске, човек са најосетљивијим чулом мириса на свету. Његова способност да разликује мирисе равна је њуху многих животиња код којих је чуло мириса веома развијено, а његово знање из те области, које се непрестано усавршава, има широку научну подлогу.

У много случајева ова његова особина донела је људима велике користи, а њему помогла да још више употпуни своју „картотеку мириса“. Јер, иако то звучи помало чудно, Ерист Крокер се у својој дугогодишњој пракси прикупљања и класирања мириса заиста служи неком врстом картотеке.

Упорна вежба и мало талента

Крокер се, како сам каже, родио са најобичнијим чулом мириса, као и сва остала деца. Међутим, његова мајка гајила је у башти много мирисног цвећа и трава, тако да је тај мирисљиви свет још од његове најраније младости утицао на формирање и јачање његовог „њуха“. У фабрици хемикалија, где је био запослен, имао је још више могућности да развије овај необични дар. Док је студирао електрохемију, Крокер се истакао својим изванредним чулом мириса и, што је још важније, способношћу да те мирисе памти и разликује. Једног дана он је упознао у фабрици новог сарадника, Лојда Хендерсона, са којим се убрзо спријатељио. Хендерсон, који је и сам имао ванредно развијено чуло мириса, постао му је незамењиви помоћник и сарадник у свим истраживањима. У лабораторији, у највећој тишини, пошто ларма умањује и пажњу и моћ мирисања, њих двојица сатима „њушкају“ по разним препаратима, записујући свако ново запажање или мирисну нијансу.

Четрдесет мириса црне кафе

После вишегодишњих испитивања, Крокер је открио да је сваки мирис састављен од четири елемента. Први елемент добио је назив „миришљак“, други „аромат“, трећи „воћар“, а четврти, који је кисело-љут и веома непријатан, „каприлик“. Њудима највише прија „воћар“, док чист „каприлик“ тешко подноси.

Био је велики напредак кад су Крокер и Хендерсон у сваком од та четири елемента открили по осам нијанси јачине. Класификовање је тада било много једноставније, а мириси су могли да се о-

значавају бројевима. Дивља ружа у пуном расцвету има број 6253, што значи: „миришљак 6“ (од могућих осам), „аромат 5“, „воћар 2“ и „каприлик 3“. Неупућени људи и не слуте колике промене у квалитету једног мириса може да изазове и најмања измена ових бројки. На тај начин они су прикупили и разврстали преко 9000 мириса. Врло често се њих двојица забављају преко телефона испитујући се узајамно која је то биљка чији је број 4761, или 5118 итд. Крокер, на пример, у обичној црној кафи разликује око четрдесет разних мирисних нијанси, од којих сваку може засебно да издвоји хемиским путем.

За време Другог светског рата, Крокер је пронашао мирис, за човека неприметан, који је одавало са трага и најбоље дресиране псе, ловце на људе, које су Немци употребљавали за хватање савезничких обавештајца спуштених падобранима иза борбене линије. Овај његов препарат неутралисао је мирис човека.

Другом једном приликом, нека фабрика кашика и виљушката дошла је у врло незгодан положај, јер су јој све последње пошљике робе враћене с напоменом да имају непријатан мирис. Хитно су позвали Крокера. Протрљавши кашика у рукав, да би се угрејала, он је помиришао и упитао у којој се фази производње употребљава тут кало. Зачуђен, службеник фабрике му је објаснио да стварно има туткала у материјалу којим се гађају кашике. Крокер је мирисао још неко време и открио узрок непријатног мириса.

Ма да би му ова изванредна способност могла донети велико бо-

гатство, Крокер не жели да постане „послован човек“. Он је научник који, поред свог редовног посла, нарочито пажњу посвећује оспособљавању млађих сарадника-хемичара, јер сматра да „наука о мирисима“ може човечанству да донесе велике користи.

Студентска дружина у Грацу и њена "Влада"

Од треће деценије прошлог века, све већи број наших студената похађао је универзитет у Грацу. Ту је студирао и каснији вођ Илдрског покрета Људевит Гај, поред многих других, дошних веома истакнутих, на свих јавних и културних радника.

Друштвени живот наших студената у Грацу био је веома жив. Окупљени у својим дружинама, они су развијали свестрану културну делатност. Једна од најстаријих била је такзвана „Српска влада“, основана 1829 године. Али, пошто су њени чланови, поред Срба-студената, били и Хрвати и Словенци, често је називана и „Илдрско-владом“. Њен рад трајао је до 1831 године.

Душа ове дружине био је Мојсије Балтић, Србин из Хрватске. За њега Људевит Гај каже да је био искрен родољуб и да је имао великих заслуга за развијање родољубља код свих оних који су га окружавали. „Он је мени први открио,

вели Гај, унутарњу вредност чистог нашег народног језика... С њим сам почео да читам српске народне песме које је Вук издао, те схватио и осетио њихову драгоцену вредност“.

„Српске владе“ сећали су се с благодарношћу и многи други хрватски и српски културни и јавни радници, као првог извора са кога су црпили знање о свом народу и сањали о његовом препороду. Значајна је била њена улога у припремању политичких и културних народних покрета. Њени чланови били су дошњи носииоци братства и свестране сарадње између хрватског и српског народа.

„Влада“ и њени „министри“

Основни задатак „Српске владе“ био је да међу својим члановима буди и развија националну свест и дружељубље. Она је имала свој „устав“ и своју, веома оригиналну, унутарњу организацију. На челу друштва био је „деспот“, а чла-

нови његове управе носили су на зив „министара“. Сваки „ресор“ имао је свога „министра“. Мојсије Балтић био је „министар унутрашњих послова“, а постојали су и „ресори“ иностраних послова и финансија. „Министар финансија“, уствари благајник дружине, носио је и титулу „Ротшилд“, по имену највеће европске банкарске куће тога времена. „Влада“ је имала још и „великог адмирала“ и профуза (тамничара). „То је зато, како вели један савременик, да би њено устројство одговарало устројству тадашњих европских влада, па макар „адмирал“ и „профуз“ немали никаквог посла“.

Носиоци свих „високих“ чинова у „влади“ били су углавном правници. Људевит Гај, као студент филозофије, могао је бити само „практикант“. Правници су били те њени зато што је права могао да студира само онај који је већ свршио филозофију, то јест данашња два најстарија гимназиска разреда.

Састајалиште чланова „Српске владе“ била је гостионица „Код златног сидра“. Ту су они разговарали, веселили се и певали народне песме. Својом ведрином и духом виталности, они су на своја „заседања“ привлачили и приличан број гостију. Да би себе „одржали у уважењу“ код гостију, владао је обичај да о једном предмету говори онај који га најбоље познаје. Знано се ко најбоље познаје историју, ко географију, ко математику итд. — и тај би узимао реч кад разговор пређе на његов терен.

Чланови „Српске владе“ дуго су се дошњи сећали догађаја из живота ове најстарије српске ђачке дружине. Многе цртице из њеног рада, од којих две доносимо, забележено је њен „министар“ унутрашњих послова Мојсије Балтић.

На бал са 67 крајцара

Једне зимске вечери, упадне у Балтићев стан „велики адмирал“ с већу да се те вечери у граду одржава свечани бал, на коме би

Некада...

Данас су железничке пруге неприкосновене. Чим се види пруга, значи треба pazити да не наиђе воз, јер воз жури, ни о чему не „води рачуна“...

Међутим, некада је воз о свему морао да „води рачуна“, у првом реду о пешацима... Тако је, причају железнички анали, некада из Хамбурга полазило неколико возова. Једна од пруга пролазила је, док не изиђе из града, преко двадесет и неколико улица. Да пешаци не би били изложени опасности док је воз пролазио кроз овај опасан предео, испред воза је трачао један железнички службеник са заставом у руци и једнако гласно понављао:

— Чувај се, долази воз!

Неће вам бити тешко да замислите каквом је брзином ишао тај воз!...

ПЛАНИНСКЕ КУЋЕ

Можете ли да пронађете место у планини са кога се види истовремено свих седам планинских кућа? Такво место постоји, треба га само пронаћи!

требао да и „влада“ има свог претставника. Балтић и „министар иностраних послова“, који се ту задесио, сложили су се с тим, али ето невоље. Политертали су све цепове и саставили свега — педесет крајцара. А сама улазница стаје шездесет!

Пред тим невољом „обретенјем“ збуњено су стајали високи достојанственици. Шта да се чини? Нема друге него да се оде до „Ротшилда“. Зима јака, а „Ротшилд“ станује далеко, па се њихоме није нишло. Морали су вући сламку. Коцка је пала на „адмирала“, а оста-

ла двојица пошла су да траже фрак, панталоне, рукавице и друго што је требало. Најзад се „адмирал“ вратио — са свега седамнаест крајцара. С толико новца у кеси нико се није отимао да иде на бал. Опет су морали да вуку сламку и то вече „министар иностраних послова“ претстављао је своју „владу“. Имао је таман толико да плати улазницу, попије чашу пива и келнеру да крајцару бакшиша.

Пре поласка на предавања, студенти су се обично састајали у једној млекари близу универзитета. Ту би се увек нашао и стари иезуитски капетан Шилер, који би се распитивао за новости у „влади“. Тако је било и тога јутра после бала. Шилер пита шта има ново, а „министар иностраних послова“ не тек избеуха: „Ротшилд банкрот!“ Шилер је, наравно, разумео о којем се Ротшилду ради, али два странца за суседним столом схватили су то сасвим озбиљно и напрегнуто слушала. „Како то?“ — пита даље, тобож збуњено, Шилер. „Па ето — одговара министар — наша влада тражила од њега новца на зајам, па није имао“. Она дво-

јица се згледају, а дрхти им доња усна. „А колико сте му тражили?“ — наставља Шилер. „Тридесет два десет крајцара, па ни толико није имао“.

Странци више нису могли да издрже. Бледи као крпа, прилици су и почели да се распитују како се то десило. Били су то богати бечки трговци који су добар део свога капитала били уложени у Ротшилда преузећа. Тек кад им је стари Шилер објаснио о каквом се Ротшилду ради, они „дашуке и животице силе повратилисе им се“.

далека копна мора ЗЕМЉА ОШТРЕ

Главна улица у луци Шарлота Амалија, на острву Саети Томас, носи право данско име: Дронингенстаде, а недалеко од ње је насеље Ча-Ча-Таун, чији становници, данас, као и пре неколико столећа, говоре старофранцуским језиком. И суседно острво носи француско име — Сент Кроа, али имена градова на њему су опет данска: Кристијанстед и Фредерикстед. Ако се томе дода да су та острва колонизирали Холанђани, да, међутим, 80 од сто становништва чине Црнци и да је на свим грађевинама остао неизгладив печат шпанског, односно маварског стила, а да се саобраћај, као у Енглеској, одвија лезом страном — стећи ће се, без сумње, утисак да су острва Вирџинија, о којима је реч, веома занимљива по тој својој шарolikости. А она то заиста и јесу.

Острва Вирџинија леже између Порторика и Малих Антила; од јужноамеричке обале удаљена су око 900 километара, а, као и већина острва Карипских Мора, имају веома стару историју. Име „Лас Виргенес“ дао им је, 1494 године, Кристифор Колумбо у знак сећања на 11.000 девојака које су, по легенди, у петом веку, пратећи св. Урсулу на ходочашће, умрле мученичком смрћу.

У групи Вирџинија има око сто острва, од којих је већина малих и ненастаних. Од острва у источном делу архипелага, која данас припадају Сједињеним Америчким Државама — које су их 1917

на домаћем тржишту, или ма где на америчком копну.

На острвима има необично много плантажа и лепо уређених плажа. На острву Сент Томас туристи највише уживају суботом, кад се тргови зашарене од људи — црних и белих — и робе коју изнесу на продају, а на Сент Кроа веома су живописне камесе ветрећаре које потсећају на протекле векове.

Иако је природа изванредно лепа, острва Вирџинија не пружају посетиоцима удобност. Великих хотела нема, али још је горе што тамо нема изворске слатке воде. Киша је једини извор пијаче воде, која се пре употребе увек мора прожувати. Кишница се хвата у велике резервоаре који су смештени у подножју брегова. Како ова острва леже у тропском појасу, кише су обилне, тако да се о недостатку воде не може говорити, мада пасатски ветрови и топао ваздух брзо исуше земљу. И лети и зими температура на острвима Вирџинија је једнака и износи од 24 до 29 степени Целзијусових.

У збрици данских и француских имена, америчких и енглеских обичаја, холандских и шпанских стилова у грађевинарству, огледа се добрим делом историја ових острва.

Шпанци, који су открили острва Вирџинија, мало су се за њих бринили, тако да су убрзо потпала под власт холандских гусара. Нешто дошњије су их освојили Данци, али ни они се, уствари, нису много за њих интересовали, па су

године за 25.000.000 долара купиле од Данске, само су Сент Томас, Сент Кроа и Сент Џон значајна. Острва која леже западније припадају Великој Британији. Њихов главни извозни артикал, као и са острва Великих Антила: Кубе, Порторика и Јамајке, је рум, а у последње време становништво има значајне приходе и од туризма.

Како су на острвима Вирџинија сва пристаништа такзване „отворене луке“, у њима се аргентинска кожна роба, текстил из Гватемале, данско сребро, швајцарски часописи, италијанска свила, француски парфеми и америчке цигарете могу добити много јефтиније него

постала упориште британских морских разбојника. Шкотлајџани, који су се у великом броју населили на острва Вирџинија, скоро у исто време кад и гусари, засадили су простране површине шећерном трском. Све те промене оставиле су на острвима трагове, који се и данас могу запазити.

Црнци чине, као што је поменуто, четири петине становништва острва. Они су, као и остали Црнци из Америке, од 16 до 19 века као робови доведени из Африке. Ону једну петину становништва чине белци и разни мезанци. Укупно, на острвима Вирџинија данас живи око 26.000 становника.

АНТОЛОГИЈА ЧУДА

САХРАЊЕНА ШУМА

Једна пешчана планина у Минчигену, у Америци, сваке године помери се према западу за шездесет сантиметара. Јаки ветрови убрзавају ово померање. Та пешчана планина досад је заградила читаву једну шуму у близини градића Глин Хевен.

ЈЕЗЕРО КОЈЕ ИМА „БИЛО“

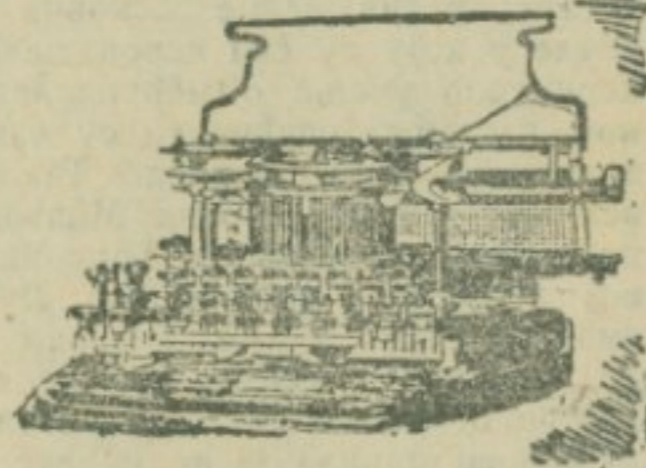
Језеро Воканиту на Новом Зеланду дуго је десет, широко од два до шест километара, а дубоко четири стотине метара. Језеро је обично веома мирно, али у разматрањима од пет минута цела језерска површина издиже се и спушта за петнаест сантиметара. То дизање и спуштање теле ритмички као било у неког цина.

ХИРУРГ КОЈИ НИЈЕ ИЗВРШИО НИЈЕДНУ ОПЕРАЦИЈУ

Алберт фон Халер (1708—1774) највећи немачки хирург, професор хирургије на Гетингенском универзитету — уштедје хиљаде врло способних хирурга — читавог свог живота није извршио ниједну операцију.

ПРВИ РУКОПИС ОТКУЦАН НА МАШИНИ ЗА ПИСАЊЕ

Роман Марка Твена „Том Сојер“ био је први рукопис откуцан на машини за писање који је икад предат издавачу. Марк Твен је и-

ПЛАНИНА „СИРОЧЕ“

Ел Верфано, што на шпанском језику значи „сироче“, зове се брдо које лежи у близини града Волсенбурга у Колораду. Високо је 875 метара, и лежи усред преорије. На двадесет и пет километара око „сирочета“ нема ни најмањег узвишења.

СЛЕПИ ГРАДИТЕЉ БРОДОВА

Џон Хершаф, познати амерички градитељ бродова, био је слеп од своје петнаесте године, а ипак је лавао нарте и градио веома добре бродове. Хершаф је четири

пута добио пехар који се сваке године додељује за најбоље изграђен брод, и то 1892, 1899, 1901 и 1903 године.

ОСУЂЕН НА СМРТ ЗБОГ „АДАМОВОГ РЕБРА“

Шпански краљ Филип II осудио је на смрт Андреаса Везалиуса (1515—1564), професора анатоми-

је у Падови, зато што је тврдио да човек има поједнак број ребара на обе стране грудног коша. У то време владало је мишљење, које је прква наметнула, да сваком човеку недостаје „Адамово ребро“.

ПАС — ВАТРОГАСАЦ

Пас Били из Мелбурна, у Аустралији, произведен је за члана ватрогасне чете због тога што је први приметио један велики пожар и лајањем упозорио ватрогасце.

ЧУДНА УСПАВАНКА

Кинеска царица Ву-ху, која је годинама патила од несанице, измислила је чудну успаванку. Она је тврдила да може да заспа само уз шум који се добија пепањем најскупочињег броката и свиле. Због тога су њене дворкиње сваке вечери морале да цпају на узане траке по неколико метара ових скупочених тканина. За 21 годину, за ову успаванку утрошено је свиле и броката у вредности од преко 2,5 милијарде динара.

ЈЕЗЕРО „БЕЗ ДНА“

У близини Лејк Мура, у Новој Калифорнији, налази се језерце које има у пречнику свега петнаест метара, а толико је дубоко да још нико није успео да измери његову дубину.

ЗГРАДА ОД УГЉА

У граду Вилпјемсону, у Западној Вирџинији, зграда трговачке коморе сазидана је од комада угља.

КОЈИ ЈЕ ОДГОВОР ТАЧАН?

Да ли знате?

Дајемо четири питања и на свако по четири одговора. Оловком пречртајте оно што мислите да није тачно, а затим проверите да ли је ваш одговор заиста тачан:

- 1) — Роман „Љубезна сцена у веселом двору Иве Загорнице“ написао је: Јосип Козарај, Јоаким Вујић, Аугуст Шеноа, Милован Видаковић
- 2) — Еколошки заводи проучавају: коњарство, неговање вина, тропске биљке
- 3) — Скочидјевојка је: планина, личност из народних прича, стена, водопад
- 4) — Цигани воде порекло из: Аустралије, Кавказа, Индије, Сирије

Одговори: 1) Роман „Љубезна сцена у веселом двору Иве Загорнице“ написао је књижевник Милован Видаковић, који је рођен у селу Неменикућама под Космајем, а умро 1841 године у Пешти. Видаковић је био плодан писац и дао је већи број романа. — 2) Еколошки заводи проучавају технику прераде, неговање и разна обољења вина. Ови заводи дају практичарима упутства о виноградарству и винарству. — 3) Скочидјевојка је стена код Петровца на Морю, а добила је име по легенди која каже да је једна девојка, бежећи од турског паше, скочила са тога места у море. Ову причу врло лепо је обрадио Стјепан Митров Љубиша. — 4) Цигани воде порекло из Индије коју су напустили у X веку, и преко Персије и Јерменске дошли у Европу у XIV веку, када се јављају и у нашим крајевима.

ТЕЛЕВИЗИЈА И РАДИО

У борби за превласт, телевизија у САД већ односи одлучне победе над радијем. Док се 1949 године телевизијске компаније радиле с дефицитом, само две године касније њихова чиста добит премашила је добит свих радио-компанија. Телевизија преузима од радија све више и рекламе, тај његов једини извор прихода, јер се за слушање радио-емисија не плаћа никаква такса. Само у 1951 години, раине америчке фабрике дале су за рекламе преко телевизије 217 милиона долара. Број телевизијских пријемника већ данас износи око 14 милиона, што значи да је свака трећа породица укључена у телевизијску мрежу.

шњи начин могло да се направи свега четири.

Изумитељ бодиграфа сагтра да су, захваљујући његовом изуму, проба и поправке одела изливше, чиме се време шивења, од 25, скраћује на свега шест часова. Његова предност је још и у томе што се приликом кројења материјал искористи у пуној мери, тако да су за мушко одело довољна 2,85 метра штофа.

ТЕЛЕФОНСКА СЛУЖБА ЗА ПРЕТПЛАТНИКЕ-ЛУТАЛИЦЕ

Недавно је у Њујорку уведена посебна телефонска служба, која путем радио-телефонске мреже обавештава претплатнике који су негде ван куће да су примили телефонски позив.

Ако се, на пример, догоди да болесник потражи телефоном свог лекара и да му се из лекарове ординације нико не јави, он се аутоматски везује за централом радио-телефонске службе, која прима поруку намењену лекару. Од тог тренутка централа преко нарочите предајне радио-станице емитује на одређеној таласној дужини сваког минута број телефона лекара-претплатника за кога има поруку. Претплатник, који у свом целу има мали радио-пријемник израђен од пластичне масе, може да прими ове емисије на удаљену од 40 километара од централе. Пошто је на тај начин упозорен на телефонску поруку која га чека, претплатник треба да се јави централни која ће му пренети поруку.

УШТЕДА ГОРИВА КОД БЕНЗИНСКИХ МОТОРА

Један инжењер из Аустралије пронашао је начин да бензински мотори постигну знатну уштеду у гориву. Та уштеда износи на равним путевима 15%, а још више на мање проходном терену. Изум се састоји у томе што се у размацима ушприцава топло ваздух у цилиндри док мотор не тера кола. Оно ушприцавање врши се помоћу специјалног аутоматског електронског механизма.

ОПРАВДАН ЧЕТИРИ ГОДИНЕ ПОСЛЕ СМРТИ

Пре четири године срушио се у залив Флисингена један амерички авион, при чему су се сви чланови посаде удавили. Аутопсија лешева показала је да се у јетри пилота капетана Девидасона налази 0,03 процента етил-алкохола. На основу тога је иследник у своје извештају сву кривицу за несрећу приписао пијанству пилота.

За овај случај заинтересовали су се и претставници науке. Др Ногард, директор лабораторије за примену физиолозију Јелског универзитета, извео је заједно са својим сарадницима многобројне огледе пре него што је успео да расветли случај пропасти авиона у Флисингемском заливу. Он је давао пацове у раствору који је садржавао 20 од сто алкохола и потом им анализирао разне органе. Показало се да се алкохол кондензира у главном у јетри, а у мозгу и крви среће се врло ретко, и то само у траговима. На основу ових резултата др Ногард је изнео мишљење да је авијатичар прогутао алкохол тек приликом даљења, а не раније!

Тада је, иако прилично доцкан, објавила свој извештај и компанија којој је припала овај авион. Она је признала да се у резервоару изнад пилотског седишта, уместо изопропил-алкохола који служи као средство против замрзавања, налазио етил-алкохол. На тај начин, четири године после смрти, рехабилитована је успомена човека кога је правосуђе било опрнело.

БОМБАРДЕР ПРЕУДЕШЕН У ТРАНСПОРТНИ АВИОН

Недавно су извршене пробае са прототипом авиона-бомбардера Б-36, који је преуђешен за транспорт. Овај нови транспортни авион дуг је 55 метара, а распон његових крила износи 69 метара. У току пробних летова, овај циновски авион преноси је просечно педесет тона терета одједном.

...Земља сваког дана постаје све мањом. Она се дневно смањује за један кубни километар.

...пилот са висине од 1.500 метара, при лепом и ведром времену, види 225 километара у свим правцима.

...кад јури плен, лав може да скочи око четири метра у висину и више метара у даљину.

...на тилеаским обалама расту алге иване „мактоисти“, које могу да буду и до 300 метара дугачке.

...вештачки зуби били су познати још у Старом веку. Тако у у гробницама Египћана нађене људске лобање у којима је, наместо извађеног, налазио телећи зуб.

...за најстарију библиотеку која је икад постојала сматра се књижица асиријског краља Асурбанипала, који је владао од 669 до 626 године пре наше ере.

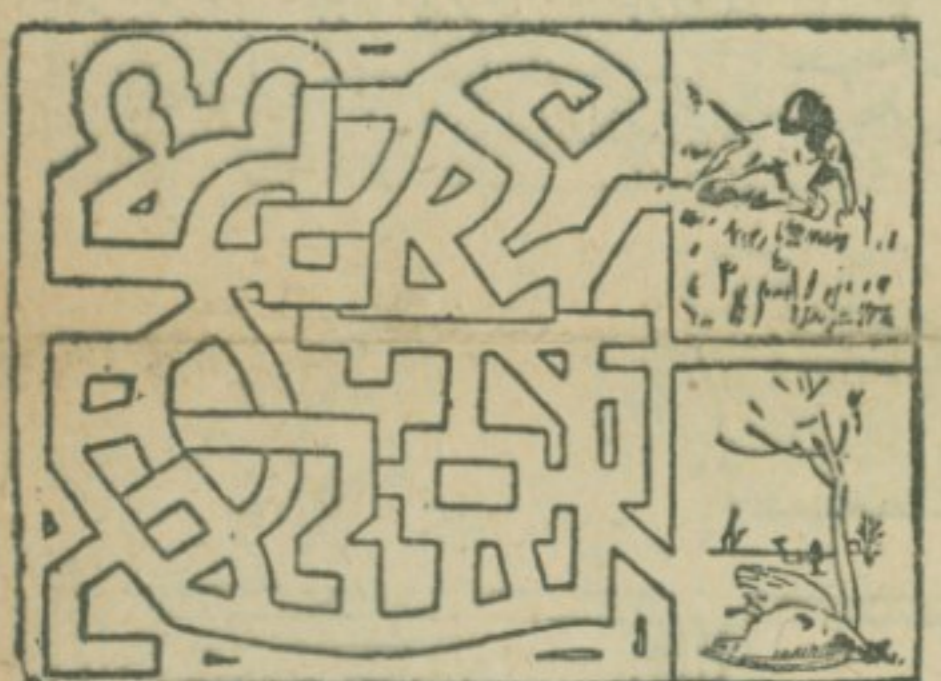
...птица албатрос може за време лета вољне лекарске неге да се чеши једном по глави.

ОДГОВОРИТЕ БРЗО

На овој слици има 15 цртежа. Погледајте их пажљиво па, не гледајући слику, покушајте да их набројате. Рећи ћемо вам да њихова имена почињу словом „К“.

ЛАВИРИНТ

Ловачки пас осетио је дивљу гуску, али не уме да нађе пут до ње. Можете ли ви да му помогнете?

АТОМСКИ НОСАЧ АВИОНА

Још 1948 године Риквер, творац атомске подморнице, то јест подморнице која се покреће помоћу атомске енергије, тврдио је да је могуће конструисати и атомски носач авиона. Недавно је комисија за атомску енергију ставила у задатак једној компанији да изгради мотор на атомски погон који ће бити уграђен на један од цинковских носача авиона од 60.000 тона класе „Форестал“.

ИЗУМ ЈЕДНОГ КРОЈАЧА

Да би скратио време потребно за шивење одела, један француски кројач је изумео нарочиту кабаницу са покретним шавовима, коју је назвао „бодиграф“. Кабаницу облачи лице коме се узима мера за одело и кројач је онда подешава према облицима његовог тела. Испод покретних шавова налазе се траке од хартије превучене нарочитом емулзијом. Кад је кабаница подешена, траке се за кратко време излажу сунчевој светлости и на тај начин добија се „снимак“ облика и димензија свих делова одела. Помоћу бодиграфа може да се добије за осам часова четрдесет „снимкова“ за одела, док је на досада-

шача (пречника 4 сантиметра), и на њега метните парче шећера. Покријте све то чашом и загуриrete је, сасвим вертикално, у воду. Тако загуњену чашу можете држати колико хоћете. Затим је врло пажљиво подигните. Плуца и шећер ће изићи на површину воде и пливати.

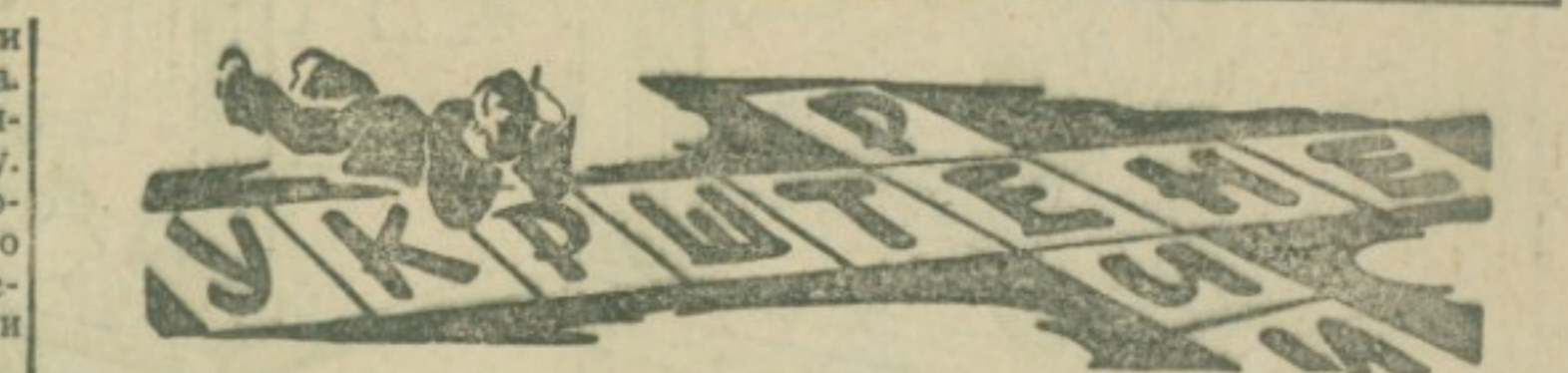
Варо су постале имена?...

... КУМАНОВО
Куманово се први пут помиње у историји тек у XVII веку, мада се сматра да је постало много раније. Име је добило по Куманима, једном племену турског порекла које је некад тамо живело.

... БАНОВО ВРДО
Врдо више Чукарице, које је данас једно од београдских предграђа, добило је име по књижевнику Матији Бану (1818—1903), који је на њему имао једно мало имање.

... БОСФОР
Босфорски Мореуз има веома старо име. На старогрчком Босфор значи „биков пролаз“. Према митологији мореуз је добио име овако: богиња Јунона претворила је у јуницу Јо, свештеницу богиње Хере. Да би избегла Јунонином бесу, која је хтела да је убије, Јо је скочила у мореуз и препливала га.

... ДАРДАНЕЛИ
Дарданеле, мореуз који спаја Мраморно и Јеђејско Море, називали су у доба старих Грка Хелеспонтом. Име су добили према старом граду Дарданусу у Тројадн. Године 411 пре наше ере Дарданус је био поприште борбе између Атињана и Пелопонезана.

Водоравно: 1) чувени крупни дијамант; 7) врста, сој; 8) чудовиште; 10) град у Сирији; 12) познато универзитетско место у Немачкој; 13) славни атински државник (640 до 558 пре наше ере); 15) чај; 16) временска непогода; 18) предлог; 20) аждаја; 21) Лудолфов број; 22) узвик; 24) мели-

Аустрији; 37) снежа; 39) староседеоци Балкана; 41) река у Русији; 43) метални новац кован за време деспота Ђурђа; 44) пристаниште у Турској; 46) речно острво; 47) наша филмска глумица.

Усправно: 1) наша народна игра; 2) одела; 3) река у Аустрији; 4) језеро у Ирској; 5) марка часовника; 6) оздеда; 7) река у Србији; 9) лука у Норвешкој; 11) половина; 14) број; 17) лична заменица; 19) понор; 21) мушко име; 23) скраћеница за административно-оперативно, руководство; 24) румунски новац; 27) врста воћа; 28) проналазач радијума; 30) пустињска животиња; 32) лична заменица; 33) кеј; 35) место у Боки Которској; 36) држава на Сведњем Истоку; 38) енглеска титула; 40) врста птице; 42) женско име; 45) мера за површину.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) кинотека; 8) Авала; 9) ир; 10) радијација; 12) он; 13) Бар; 14) кас; 16) сако; 18) ат; 20) Дон; 21) Новак; 24) ра; 25) барака; 27) па; 28) Атика; 30) Ела; 32) А(лекса) Н(енадовић); 33) леги; 35) оса; 37) али; 39) аб; 40) коридори; 43) ада; 44) онај; 45) Наталија.

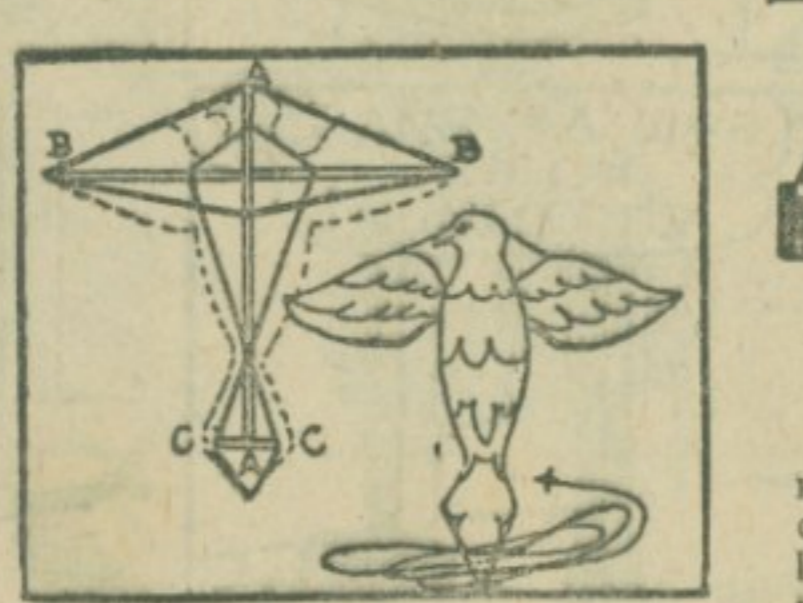
Усправно: 1) карокан; 2) Ивана; 3) над; 4) Олиб; 5) Тарас; 6) кит; 7) Арнаона; 11) Арад; 15) Сава; 17) корак; 19) Тара; 22) обале; 23) Ката; 26) кино; 27) пеликан; 29) Арабија; 30) апарат; 34) или; 36) сарај; 38) идол; 41) ода; 42) они.

ДЕДИЧНЕ ВЕШТИНЕ

ДОБАР СЛУХ
Ако неко од ваших другова не зна за ову вештину, можете му слободно рећи да ћете му омогућити да на удаљену од метар и више чује куцање ручног или лепног часовника.

Дрво преноси звук боље и јасније од ваздуха. Ако, на пример, лако куцнете по једном крају неког штапа, то ће се сасвим добро чути на његовом другом крају. Да бисте убедили свог друга да му можете „поправити слух“ узмите, дакле, штап дугачак отприлике један метар, ставите му његов један крај на уво (као што се ставља труба

група (главне осовине). Оба дрвета треба да буду у истој равни.

за слушање), а на други крај приклоните часовник. Ваш друг ће разговетно чути сваки откуцај часовника.

ПТИЦА ОД КАРТОНА КОЈА ЛЕТИ

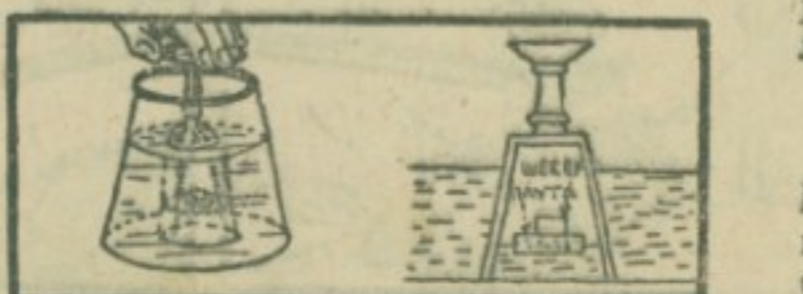
То је нека врста „змаја“. Костур се састоји од једног дрвеног трупа, АА, већег комада дрвета, ВВ, који је попречно учвршћен на трети дужине трупа, и мањег дрвета, СС, утврђеног на доњем крају

Глава и кљун „птице“ исеку се од картона и закупају на врх трупа. Конци се поставе као што се види на слици и костур је готов. Тај костур затим треба облепити с два међу собом састављена листа хартије, коју треба тако обрзати да се добије облик птице.

За реп треба везати дугачак капап и „змај“ је спреман да полети.

ПАРЧЕ ШЕЋЕРА КОЈЕ НЕ ТОНЕ

У већу теглу, са широким отвором, наспите воде. Узмите чашу и, с отвором надоле, загуриrete је у воду. Видећете да вода у окренутој чаши неће стићи до дна. (То је

због притиска ваздуха у чаши). Ставите на површину воде комад плуте, отсечен од већег запу-

ВРАГА И ЕКСЕР

